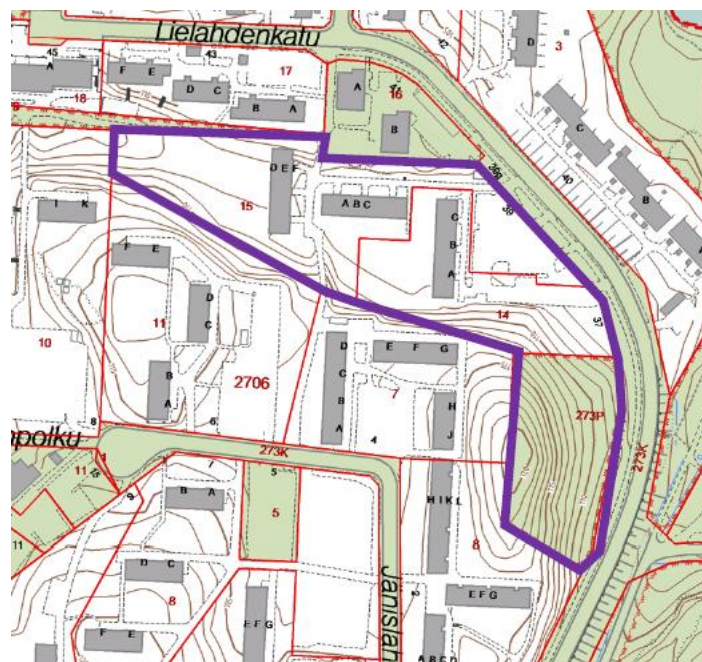

TAMPEREEN KAUPUNKI

Lentävänniemen korttelin 2706 tonttien -14 ja -15 ja puistoalueen 273-9903-0 (osa) Asemakaavan nro 8739 arkeologinen tarkkuusinventointi

Raportti

Donna ID 5 081 317

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	3
2	Maanpinnan muodot ja historialliset kartat	4
3	Inventointityö.....	9
4	Havainnot	11
4.1	Koekuopat	12
5	Kohteet.....	14
5.1	Lielahdenkatu	14
6	Tulokset.....	22

Kartat:

Kartta 1.	Selvitysalueen sijainti. Mk 1 : 20 000.	2
Kartta 2.	Ote isojakokartasta vuodelta 1763.	3
Kartta 3.	Ote pitäjänkartasta. MK n. 1:10 000.	5
Kartta 4.	Ote senaatinkartaston kartasta vuodelta 1909. MK n. 1:10 000.	5
Kartta 5.	Ote kartasta "Nimen yksityistilan maita" (1915). Ei mittakaavassa.....	6
Kartta 6.	Ote vuoden 1953 peruskartasta (2123 09). MK 1 : 10 000.....	6
Kartta 7.	Maastossa tarkastetut alueet. Mk 1 : 2500.	13
Kartta 8.	Kohteen Lielahdenkatu sijainti. MK 1 : 2500.	16
Kartta 9.	Kohde Lielahdenkatu. Rakenteet. Mittakaava 1 : 750.....	17
Kartta 10.	Kohteen Lielahdenkatu ehdotettu rajaus. MK 1 : 10000.....	23

10.6.2020

Lentävänniemen korttelin 2706 tonttien -14 ja -15 ja puistoalueen 273-9903-0 (osa) Asemakaavan nro 8739 arkeologinen tarkkuusinventointi

1 Tiivistelmä

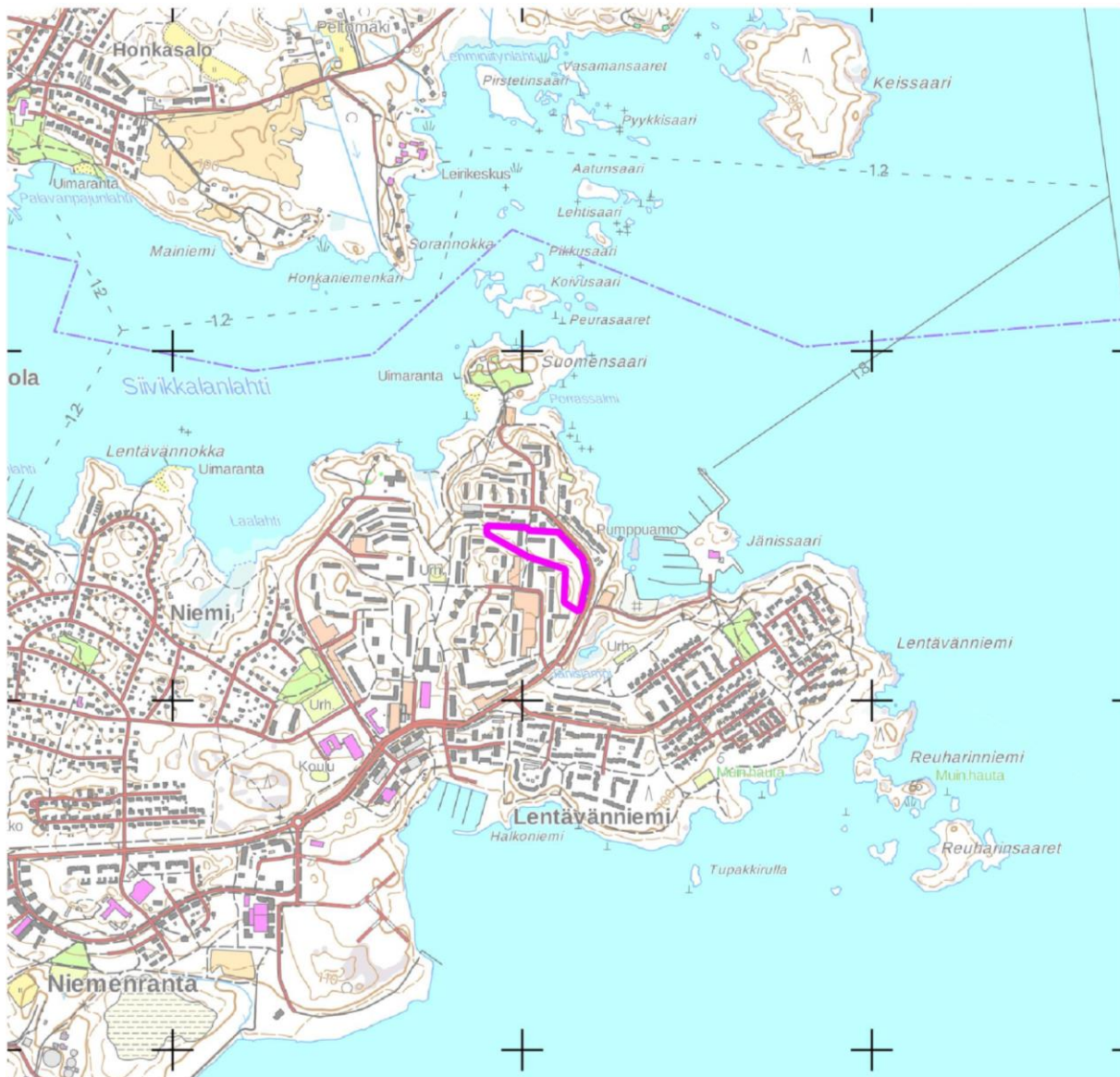
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy teki toukokuussa 2020 arkeologisen selvityksen Lentävänniemen alueella. Alueelta tunnetaan entuudestaan mahdollinen muinaisjäänös Lielahdenkatu, jonka tarkasteluun työssä erityisesti keskityttiin. Työn tuloksena ehdotetaan mahdollinen muinaisjäänöskohde Lielahdenkatu muutettavaksi kiinteäksi muinaisjäänökseksi.

Maastotyöt tehtiin kahden päivän aikana (27.3 ja 5.5.) ja jälkityöt niiden jälkeen. Alueelle tehtiin kolmas maastokäynti vielä 25.5. Esi-, kenttä- ja jälkitöistä vastasi arkeologi (FM) Kalle Luoto apunaan Teemu Tiainen. Raportin laadinnassa apuna oli Minttu Kervinen (FCG Oy). Työn esitöissä ja raportoinnissa on hyödynnetty Jouko Seppäsen Tampere -aiheisia tutkimuksia ja selvityksiä (ks. lähdeluettelo). Tarkkuusinventointi tehtiin Tampereen kaupungin tilauksesta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:n alikonsulttina.

Kuva 1. Kuvassa on koilliseen laskeva kalliorinne selvitysalueella.

10.6.2020

Kartta 1. Selvitysalueen sijainti. Mk 1 : 20 000.

Kartassa on osoitettu selvitysalueen sijainti violetilla rajauksella. Alue sijaitsee Lentävänniemessä Lielahdenkadun pohjoispäässä kadun länsipuolella.

2 Arkistotiedot

Tutkimuksen laji: Arkeologinen tarkkuusinventointi

Tutkimuslaitos: Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy

Inventoija: FM Kalle Luoto ja FM Teemu Tiainen

Kenttätöaika: 27.3., 5.5. ja 25.5.2020

Alkuperäinen tutkimuskertomus: Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkisto

Tarkastetut kohteet: Lielahdenkatu

Aikaisemmat tutkimukset: tarkastus Adel 2019

10.6.2020

3 Johdanto

Työn tarkoituksena oli laatia arkeologinen tarkkuusinventointi alueen asemakaavoitusta varten. Selvityksen kohteena oleva alue on pitkälti rakennettu. Rakentamattomilta osiltaan se on metsän verhoama kivinen ja kallioinen viheralue. Alueelta tunnetaan Pirkanmaan maakuntamuseon tarkastuksen perusteella kolme mahdollista kivistä tai latomusta, joissa kiviä on todennäköisesti ladottu luontaisten maakivien viereen ja osin päälle (tarkastus Adel 2019). Lisäksi alueen itäosassa on havaittu mahdollisia maakuoppia.

Kivistä tarkempaa merkitystä tai ajoitusta ei tarkemmin tunneta, ja sitä pyrittiin selvittämään tämän työn yhteydessä. Oman lisänsä kohteen tarkasteluun tuo se, että lähistöltä tunnetaan Pyhällönpolku -niminen muinaisjäännöskohde, johon kuuluu niin ikään kolme kivistä, joiden ajoitusta ei tiedetä. Alueelta pyrittiin entuudestaan tunnetun kohteen lisäksi tekemään havaintoja muista kohteista, mutta niitä ei löydetty.

Kartta 2. Ote isojakokartasta vuodelta 1763.

Selvitysalueen lähelle on merkitty pienialainen niitty kartassa. Sama niitty näkyy todennäköisesti myös vuoden 1915 kartassa, mutta ei laajempimittakaavaisissa Pitäjän ja Senaatin kartaston kartoissa.

10.6.2020

4 Maanpinnan muodot ja historialliset kartat

Itämeren ja Näsijärven varhaisten vaiheiden aikainen veden korkeuden vaihtelu näkyy tarkastelualueellakin rinnemaastossa muinaisrantoina. Ancylusjärven pinta on ollut Tampereella noin 100-115 metrin välillä, mikä on tarkastelualueen kannalta merkittävää, sillä alueen korkeimmat kohdat ovat olleet Ancylusjärven pinnan yläpuolella. Ancylusjärven aikaan alemmille korkeuksille syntyi rantahiekkakerrostumia sekä nykyisten järvenrantalaaksojen savikerrostumia. Nämä hiekka- ja savialueet otettiin myöhemmin viljelyyn Ancylusjärven rantatason yläpuolisten alueiden jäädessä kivisiksi ylängöiksi. Tarkastelualueen maaperä on pääasiassa moreenia.

Asemakaavoitettavan alueen lähiympäristöstä on tehty esihistoriallisia irtolöytöjä, jotka on ajoitettu kivikaudelle, kampakeraamiselle ajalle tai sitä nuoremmiksi.

Kiinteistä muinaisjäänöksistä mainittakoon, että pronssi- tai rautakautisia kiviröykkiöitä on Reuharinniemessä, Lentävänniemen pohjoiskärjessä sekä Lentävänniemen eteläosassa Tupakkirullan pohjoispuolella. Lentävänniemen itäkärjessä on kivikautinen asuinpaikka. Suomensaaresta etelään, Pyhällönpolun varrelta on löydetty ajoittamattomia kiviröykkiöitä. Tarkastelualueen eteläpuoliselle Niemen alueelle sijoittuu kaksi historiallisen ajan muinaisjäänöskohdetta: varhaisen Niemen kylän paikka sekä vanha rajapyykki. Ensimmäiset historialliset tiedot alueen lähiympäristön asutuksesta löytyvät 1540-luvun maakirjoista, joissa mainitaan Niemen ja Lielahden kylät. Niemen kylä sijaitsi lähinnä asemakaavoitettavaa aluetta, nykyisen Niemen kartanoalueen eteläpuolella, silloisen rannan tuntumassa. Tarkastelualue on kuulunut historiallisella ajalla Niemen kylän maihin. 1880-luvulla Niemen tilalla aloitettiin sahateollisuus, ja vuonna 1914 J.W. Enqvist aloitti sellun valmistuksen Lielahden kartanon navetassa. Kahta vuotta myöhemmin Niemen kartano, saha ja maat liitettiin yhtiöön. Alue kuului 1950-luvun alkuun saakka Ylöjärveen, jonka jälkeen se liitettiin Tampereen kaupunkiin. Lentävänniemen kerrostaloasutus muodostui 1960–70-lukujen vaihteessa.

Historiallisten karttojen perusteella alue on ollut lähinnä metsää. Isojakokartassa vuodelta 1763 Lentävänniemen alueella on muutamia pienialaisia niittyalueita lähinnä Näsijärven rannan läheisissä notkelmissa, joissa ilmeisesti maaperä on parhaiten sopinut niityksi. Ennen 1900-lukua laadituissa kartoissa alueen kuvaaminen vaikuttaisi olevan melko ylimalkaista, sillä Näsijärven rantaviivan on piirretty melko suuripiirteisesti. Lentävänniemen alueelle muodostui torppa-asutusta 1800-luvun kuluessa ja peltoala laajeni aina 1950-luvulle saakka, jonka jälkeen alueen laajamittainen rakentaminen alkoi.

Selvitysalue on ollut kauttaaltaan metsää aina Lentävänniemen lähiön rakentamiseen saakka. Selvitysalueen itäpuolella on ollut pienialainen niitty jo 1700-luvulla. Sama niitty on säilynyt viljelyksessä aina 1900-luvun puoliväliin saakka, vaikkakin sitä ei ole merkitty vuoden 1907 Senaatin karttaan. Nykyisin alueesta noin puolet on voimakkaasti rakennettua. Rakentamattomalla alueella näkyy ihmistoiminnan jäljet mm. polkuina ja pienialaisina maanmuokkauksina.

10.6.2020

Kartta 3. Ote pitäjänkartasta. MK n. 1:10 000.

Kartta on todennäköisesti piirretty uudelleen vanhemman aineiston perusteella 1800-luvun lopussa tai 1900-luvun alussa. Kartassa Näsijärven ranta Suomensaaren ja Reuharinniemen välillä on piirretty viitteellisesti. Ilmeisesti kyse on ollut takamaasta, jolla ei ole ollut juurikaan merkitystä ennen 1900-lukua. Selvitysalueen sijainti on osoitettu violetilla.

Kartta 4. Ote senaatin kartaston kartasta vuodelta 1909. MK n. 1:10 000.

Senaatin kartta ei ole kovin yksityiskohtainen alueelta. Selvitysalueen sijainti on osoitettu violetilla.

10.6.2020

Kartta 5. Ote kartasta "Nimen yksityistilan maita" (1915). Ei mittakaavassa.

Selvitysalue sijaitsee vuoden 1915 kartassa pienialaisen pellon luoteispuolella metsäalueella. Kartta on sinänsä mielenkiintoinen, sillä se on laadittu ainoastaan kuusi vuotta Senaatin kartan piirtämisen jälkeen. Maastonmuodot sekä rakenteet, kuten tiestö on merkitty karttaan tarkemmin kuin aikaisemmissa kartoissa. Näsijärven ranta on piirretty aikaisempaa tarkemmin. Selvitysalueen likimääräinen sijainti on osoitettu punaisella soikiolla.

Kartta 6. Ote vuoden 1953 peruskartasta (2123 09). MK 1 : 10 000

Kartassa näkyy tarkastelualueen itäpuolella Lielahden tehtaalle johtanut puhdasvesiputki, joka on rakennettu 1930-luvulla. Selvitysalueen sijainti on osoitettu violetilla.

10.6.2020

Kuva 2. Ilmakuva alueesta.

Ilmakuvasa näkyy, että kaakkoisosan metsä on muutamia vuosikymmeniä sitten hakattu, eikä alueelle ole muodostunut vielä jykevää metsää. Selvitysalueen sijainti on osoitettu violetilla.

10.6.2020

Kuva 3. Korkeusmalli alueesta. MK 1 : 2500.

Korkeusmallista näkee, kuinka erikoinen mäki alueen kaakkoisosassa sijaitsee. Muodoltaan se on ympäröivään maastoon verrattuna jyrkkäpiirteinen. Selvitysalueen sijainti on osoitettu violetillä.

10.6.2020

5 Inventointityö

Työ aloitettiin tarkastelemalla alueen aikaisempaa maankäyttöä lähinnä historiallisten karttojen avulla sekä tutustumalla aikaisempiin arkeologisiin tutkimuksiin selvitysalueelta ja sen lähiympäristöstä. Maastoinventoinnin aluksi tarkastettiin koko selvitysalue pintapuolisesti. Ensimmäisen maastokäynnin 27.3.2020 yhteydessä tehdyt havainnot kirjattiin kirjallisiin muistiinpanoin, GPS-laitteella (Garmin Montana 610) sekä valokuvaamalla. 5.5.2020 tehtiin mittauksiin käytettiin Topconin Hiper SR GNSS-laitteistoa sekä merkkistä GPS-laitetta. Maastotöiden apuna käytettiin metallinilmaisinta. Laitetta käytettiin erityisesti alueen itäosan metsäalueella. Alueella oli runsaasti modernia metalliromua, kuten korkkeja, nauvoja ja alumiinifolion palasia. Tästä syystä metallinilmaisinhavainnot jäivät melko hyödyttömiksi. Lähinnä voitiin todeta, että alueella on ollut runsaasti ihmistoimintaa viimevuosikymmenien aikana.

Käytännössä kaikki rakentamattomat alueet tarkastettiin maastossa kävelen. Tarkempia tutkimuksia tehtiin alueen itäosassa.

Raportointivaiheessa analysoitiin maastotöiden yhteydessä kerätty aineisto sekä laadittiin raportti ja siihen liittyvät kartat. Raportin koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN -järjestelmän mukaisina. Inventointiin liittyvät digitaalivalokuvat ja raportin alkuperäiskappale on arkistoitu Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon Tampereella.

Pääosa työstä toteutettiin mittaamalla havaittuja rakenteita sekä kaivamalla lapionpistoja. Koekuoppia, joiden avulla pyrittiin tekemään havaintoja muinaisjäännöksen laajuudesta, oli hyvin hankala kivikkoiseen maastoon kaivaa. Neljä koekuopista oli kooltaan 40 cm x 40 cm. Ne kaivettiin puhtaaseen pohjamaahan ja dokumentoinnin jälkeen täytettiin. Tarkkuusinventoinnin yhteydessä kaivetut koekuopat dokumentoitiin valokuvaamalla sekä kirjallisiin muistiinpanoin. Mittausdokumentoinnissa käytettiin taittomittaa sekä laseretäisyysmittaria.

Kuva 4. Kuvassa näkyy tyypillinen lapionpisto. Kaivaminen muuttui mahdottomaksi noin 20 cm syvyydessä runsaan kivikon takia.

10.6.2020

Kuva 5. Kuvassa näkyy alueen eteläosassa olevassa kivikossa oleva kuoppa, jota oli käytetty leikkeihin. Kuoppaa oli kaivettu ja muokattu hiljattain.

Kuva 6. Kuvassa näkyy kohteen läheisyydessä olevia muita hiljattaisen kaivelun merkkejä.

10.6.2020

6 Havainnot

Kaivetusta kuopista paljastui, että alueella on ollut viime vuosikymmeninä runsaasti toimintaa. Tämä näkyi erilaisten muovi- ja metalliroskien melko runsaana määränä, tosin paikalla ei ole ollut varsinaista kaatopaikkaa. Mielenkiintoisena havaintona voidaan pitää paikoittain röykkiöiden ympäristössä havaittua nokikerrosta, joka sijoittui kivikon pintaan. Alueelta ei tehty 1960-lukua vanhempia löytöjä, joten nokikerroksen tulkitseminen ihmistoiminnan tuloksena syntyneeksi on epävarmaa. Kyseessä saattaa olla luontaisen metsäpallon seurauksena syntynyt palokerros.

Alueen itäosa Lielahdenkadun varrella oli voimakkaasti 1960-luvun jälkeisen ajan muokkaama. Alueella on tehty tietöitä, jonka yhteydessä maastoa on voimakkaasti muokattu.

Kuva 7. Kuvassa näkyy koekuoppa 3. Siinä on runsaasti kiviä ja vähän maata.

10.6.2020

6.1 Koekuopat

KK 1

Koko 40 x 40 cm

0 – 15 cm: mullansekainen kivikko, jossa runsaasti roskaa (muovia, metalliroskaa)

15 – 25 cm: moreeni (vaaleanruskea hiesu, jossa vedenpyöristämiä kiviä)

KK 2

Koko 40 x 40 cm

0 – 10 cm: multa

10 – 15 cm: pieniä kiviä

15 – 25 cm: moreenia (kiviä ja hiesua)

KK 3

Koko 40 x 40 cm

0 – 10 cm: multa

10 – 11 cm: nokikerros

11 – 20 cm: kiviä

20 – 24 : hiesusora, paljon kiviä

KK 4

Koko 40 x 40 cm

0 – 5 cm: turve

5 – 25 cm: kiviä

10.6.2020

Kartta 7. Maastossa tarkastetut alueet. Mk 1 : 2500.

Koekuoppien sijainti on osoitettu kartassa sinisellä ja ne on numeroitu.

Metallinilmaisimella tarkastettu alue on osoitettu vihreällä. Maastossa tarkistettujen alueiden sijaintia on kuvailtu edellä tekstissä.

10.6.2020

7 Kohteet

7.1 Lielahdenkatu

Kohteen tiedot

Nimi: Lielahdenkatu
Kunta/kylä/kiinteistö: Niemi
Laji: kiinteä muinaisjäänös
Ajoitus: ajoittamaton (historiallinen aika)
Muinaisj.tyyppi: kivirakenteet, kivilatomukset
Lukumäärä: 5

Kohteen sijainti

N 6826379
E 325132
Z/m.mpy 110 - 115 m mpy

Koord.selite: GPS mittaus

Löydöt: -

Aiemmat tutkimukset: Tark. Vadim Adel 22.11.2019

Kivisessä luoteeseen laskevassa rinteessä on viisi todennäköisesti ihmistekoista rökkiötä ja muutama epämääräisempi kivikasa sekä rinteeseen tasattu kohta. Alue on entistä kuusimetsää, jossa maapohja on kiveä sekä sen alla hiesumoreenia. Maaperä on hankalaa kaivaa käsityökaluilla.

Kohteen länsipuolella on kerrostalon grillikota ja pohjoispuolella parkkipaikka. Alue on säilynyt melko luonnontilaisena. Alueen koillispuolella on koivumetsää ja maaperä muuttuu multaisemmaksi tasamaan alueella. Alueen kivet ovat lohkeilleet sään vaikutuksesta, mikä osaltaan vaikeuttaa rökkiöiden alkuperäisten kivien tunnistamista. Alueella on myös tuulenkaatoja; ilmeisesti aikaisemmin kaatuneiden puiden vaikutuksesta rinteeseen on syntynyt myös luontaisia kuoppia.

Kaikille rökkiöille (1-5) on tyypillistä, että ne on koottu suurehkoista (halk. n. 20 – 50 cm) kivistä. Vaikuttaisi siltä, että pienempiä kiviä tai maata ei rökkiöissä juurikaan ole. Kivistä yritettiin havainnoida porausjälkiä (mahdollinen rakennuskäyttö), mutta niitä ei havaittu.

Alueella havaittiin yksi selkeä rökkiö (1) ja neljä todennäköistä rökkiötä (2-5): (tunnukset ovat samat kuin kartassa 9).

Kohteen pituus kaakko-luode -suunnassa on noin 40 m ja leveys lounas-koillinen -suunnassa on noin 20 metriä.

10.6.2020

1 Röykkiö 1

Sijainti (ETRS TM35FIN) N 6826379 E 325132

Röykkiöstä selkein. Koko noin 3,5 m x 3 m, korkeus noin 0,5 m. Suurista luonnonkivistä (halk. n. 20 – 50 cm.) koottu pyöreähkö kivikasa. Selkeämmän rakenteen koillispuolella (alarinteessä) on matalaa kiveystä, joka saattaa kuulua röykkiöön noin 1 metrin etäisyydelle rakenteesta.

2 Röykkiö 2

Sijainti (ETRS TM35FIN) N 6826372 E 325131

Röykkiön keskellä on suurehko haljennut silmäkivi, jonka päällä ja kyljessä on pienempiä kiviä. On mahdollista, että pienemmät kivet ovat lohjenneet isommasta. Röykkiön koillispuolella on pienempiä lohkokiviä maanpinnan tasossa. Koko noin 3,3 m x 2 m, korkeus noin 0,5 metriä.

3 Röykkiö 3

Sijainti (ETRS TM35FIN) N 6826378 E 325126

Pitkänomainen soikeahko röykkiö, jonka koillisosassa on suurehko maakivi. Röykkiön lounaisosa on kaakkoisosaa matalampi. Röykkiön koko on noin 3,8 m x 2,3 m. Korkeus vaihtelee muutamasta kymmenestä sentistä noin 0,7 metriin

4 Röykkiö 4

Sijainti (ETRS TM35FIN) N 6826364 E 325140

Röykkiön lounaispäässä on lohjennut maakivi ja sen koillispuolella on matalaa kiveystä. Röykkiön muotoa on hankala hahmottaa ja se on luonteeltaan epämääräinen. Koko noin 2 m x 2 m, korkeus noin 0,3 metriä.

5 Röykkiö 5

Sijainti (ETRS TM35FIN) N 6826358 E 325145

Röykkiö on koottu sen lounaisosassa sijaitsevan noin 1 m x 1 m kokoisen maakiven läheisyyteen. Erityisesti maakiven koillispuolella on tasaisempi kiveys. Koko noin 3,3 m x 3,6 m, kiveyksen korkeus noin 0,3 m.

A) Tasanne

Sijainti (ETRS TM35FIN) N 6826356 E 325135

6 Epämääräinen röykkiö

Muodoltaan salmiakkimainen matala vallimainen kiveys. Koko noin 2,5 m x 1 m. Korkeus 0,2 metriä.

7 Epämääräinen röykkiö

Matala kiveys, josta isommat kivet puuttuvat. Kivien halkaisija alle 20 cm. Koko noin 1,5 m x 1,5 m, korkeus noin 0,3 metriä.

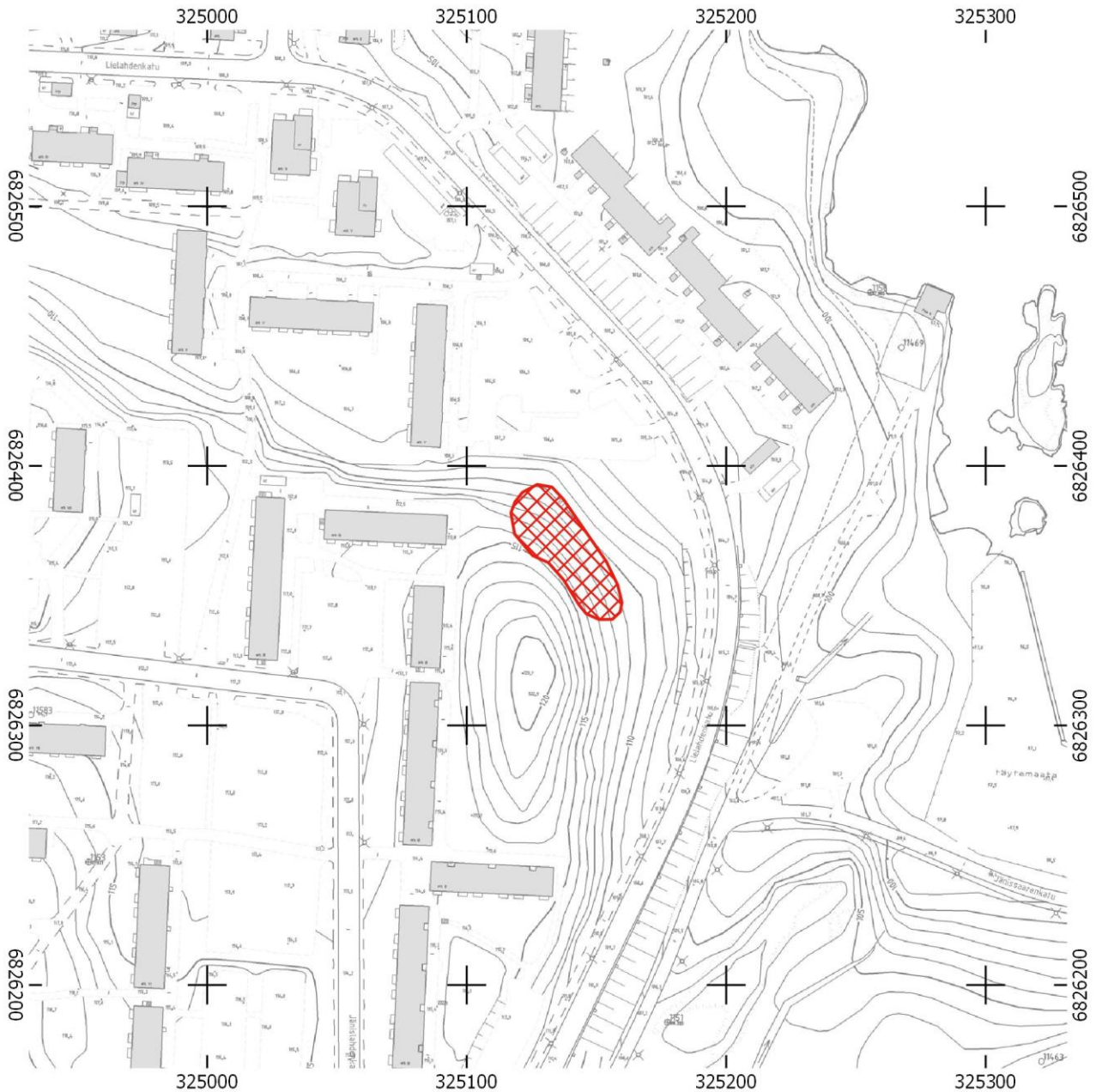
8 Epämääräinen kiveys

Pyöreähkö, pienistä kivistä muodostunut kiveys. Halkaisija noin 1 metri ja korkeus noin 0,2 metriä.

10.6.2020

Alueen ulkopuolella:**B) Kuoppa,**

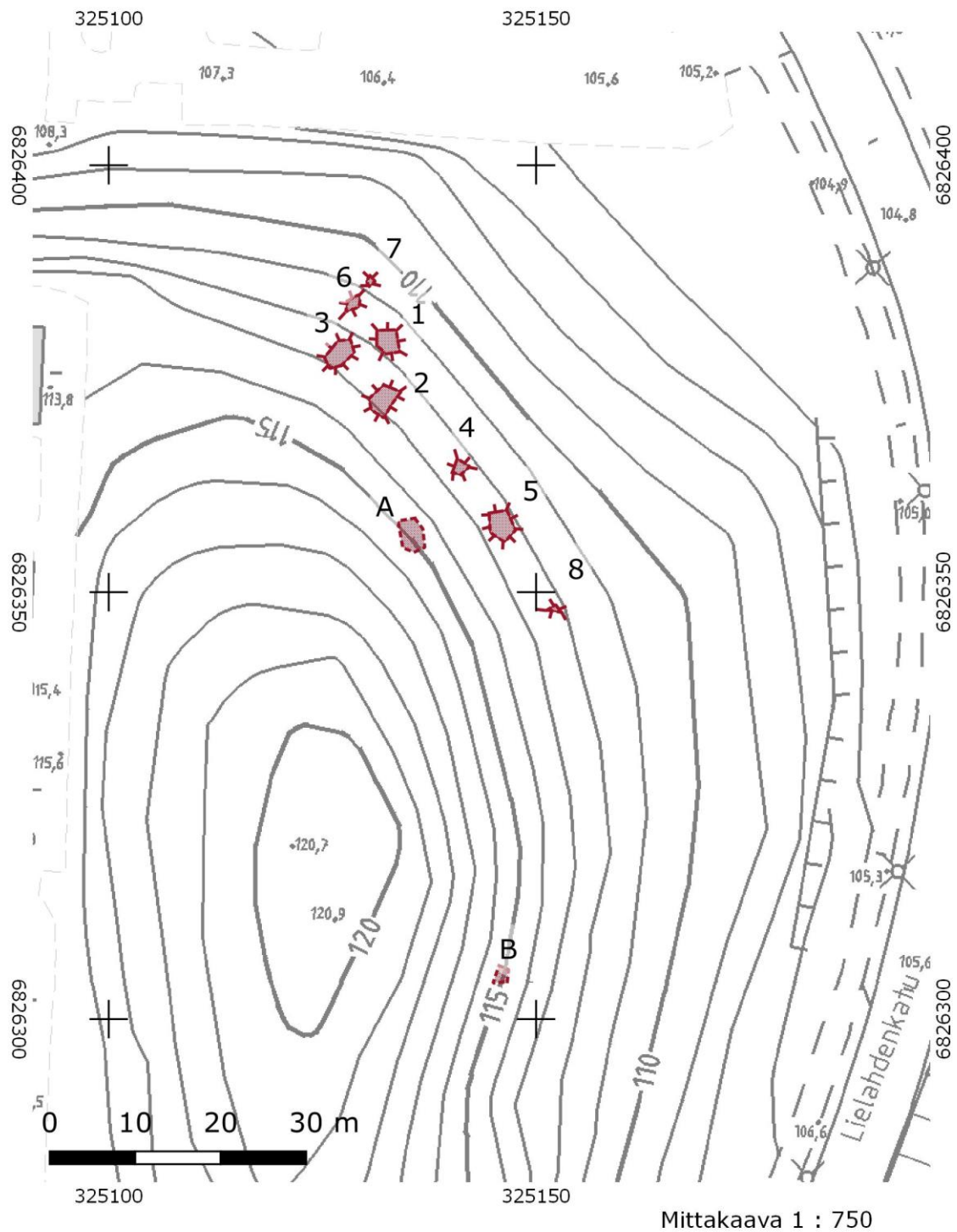
suorakaiteen muotoinen. Lasten leikkipaikka. Koko noin 2 m x 2 m, syvyys noin 0,3 metriä.

Kartta 8. Kohteen Lielahdenkatu sijainti. MK 1 : 2500.

Kartassa on osoitettu punaisella kohteen rajaus. Kohteen rajauksessa on huomioitu 5 metrin suoja-alue. Kohteen sijainti on kuvattu edellä tekstissä.

10.6.2020

Kartta 9. Kohde Lielahdenkatu. Rakenteet. Mittakaava 1 : 750.

Kartassa on osoitettu kohteessa havaittujen rakenteiden sijainnit ja numeroitu ne. Rakenteiden sijaintia on käsitelty edellä tekstissä.

10.6.2020

Kuva 8. Röykkiö 1. Kuvattu 25.5.2020. Röykkiöstä on kuvaus edellä tekstissä.

Kuva 9. Röykkiö 2. Kuvattu 25.5.2020. Röykkiöstä on kuvaus edellä tekstissä.

10.6.2020

Kuva 10. Röykkiö 3. Kuvattu 25.5.2020. Röykkiöstä on kuvaus edellä tekstissä.

Kuva 11. Röykkiö 4. Kuvattu 25.5.2020. Röykkiöstä on kuvaus edellä tekstissä.

10.6.2020

Kuva 12. Epämääräinen röykkiö alueella. Kuvattu 25.5.2020. Röykkiöstä on kuvaus edellä tekstissä.

Kuva 13. Röykkiö 5. Kuvattu 25.5.2020. Röykkiöstä on kuvaus edellä tekstissä.

10.6.2020

Kuva 14. Röykkiö 6 on pitkänomainen matala raunio.

Kuva 15. Tasattu alue röykkiöiden läheisyydessä.

10.6.2020

8 Tulokset

Alueella ei havaittu uusia kohteita aiemmin tunnetun Lielahdenkatu -nimisen mahdollisen muinaisjäännös-kohteen lisäksi. Tutkimuksissa selvitettiin tarkemmin tunnetun kohteen rajausta ja luonnetta. Muita mahdollisia muinaisjäännös- tai kulttuuriympäristökohteita ei alueelta etsinnöistä huolimatta löydetty.

Tunnetun kohteen ympäristöstä voidaan tehdä muutamia havaintoja:

- 1 Nykyisin alueella kasvaa nuorta lehtimetsää. Maanpohjaa peittää risut.
- 2 Alueella on aiemmin kasvanut kuusimetsää. Paikalla on runsaasti joitain vuosikymmeniä vanhoja kantoja.
- 3 Muutamissa paikoissa on kaatunut puita, joiden juuret ovat muokanneet alueen kivikkoa. Ainakin osa kuopista ja puolikaaren muotoisista kivivalleista saattaa selittyä kaatuneiden puiden juurakoiden tekemillä muokkauksilla. Osa matalista kuopista ja kivivalleista saattaa olla luontaisia.

Kohteen Lielahdenkatu rökkiöt sijaitsevat melko korkealla mäellä, sen koillisrinteellä. Paikka on oletettavasti ollut melko kylmä ja tuulinen. Lisäksi maaperä on erittäin kivinen ja viljelyyn sopivaa maata on todella vähän. Tästä syystä kyseessä tuskin on kaskirauniot. Kohteen itäpuolella on ollut pienialainen niitty, joka on ollut käytössä ainakin 1700-luvulta alkaen. Rökkiöt sijaitsevat kuitenkin melko korkealla rinteessä selkeästi erillään viljelyyn sopivasta maaperästä. Lisäksi rökkiöt ovat pienempiä kuin läheiset Pyhällönpolun jäännökset.

Kohteen Lielahdenkatu rökkiöiden sijainti melko korkealla ja etäällä vedestä poikkeaa myös muista läheisistä kivirökkiöistä: Pyhällönpolun rökkiöiden korkeusasema on 103 – 105 m mpy ja Reuharinniemen rökkiöt ovat aivan Näsijärven rannan tuntumassa korkeudella 100 m mpy. Kohteen Lielahdenkatu rökkiöiden korkeus 110 – 115 m mpy vastaa lähinnä Ancylusjärven rantatasoa, eli noin ajanjaksoa 8 900 –7 200 vuotta ennen ajanlaskun alkua. Tämän ajanjakson aikaisia rökkiöitä ei kuitenkaan Suomesta tunneta, joten ne lienevät nuorempia.

On mahdollista, että rökkiöt liittyvät jollain tavalla lähellä sijainneen niityn käyttöön, tosin niiden sijainti melko kaukana ja korkealla rinteessä on erikoinen. Useimmat viljelyjäännökset ovat lähempänä varsinaista toimintapaikkaa kuin nämä rökkiöt. Edellä mainitun perusteella lienee kuitenkin mahdollista, että kyseessä on historialliselle ajalle ajoittuva jäännös (niitylato yms.), joka voisi ajoittua samanaikaisesti läheisen niityn kanssa, ehkä todennäköisimmin 1700-luvun ja 1900-luvun väliseen aikaan. Rökkiöt voisivat olla esimerkiksi jäännös laidunniityn eläinsuojasta.

Tosin esihistoriallistakaan käyttöä ei voida sulkea pois. Näsijärveltä kulkeminen kohteelle on ollut hankalaa, mutta näkyminen järvelle voi olla merkityksellistä kohteiden tulkinnalle: korkealta mäeltä on ilman puustoa ollut varmasti hyvä näkyminen järvelle. Kohteiden tulkitseminen lapinraunioiksi voisi olla mahdollista, sillä ne sijaitsevat näkyvällä paikalla järven rannalla, vaikkakaan eivät aivan rannassa. Tämä voisi selittää sen, että rökkiöt sijaitsevat maatalouden ja asumisen kannalta erikoisessa paikassa koillisrinteessä suuren järven läheisyydessä. Kohdetta tarkastellessa tuli mieleen vuonna 2013 – 2015 Raumalla tutkittu varhaismetallikaudelle ajoitettu Ellinniitun kohde (Uotila & Lehto 2016), johon kuului useita kivilatomuksia ja maantasaisia kiveyksiä. Myös Ellinnitun kohteessa havaitut rökkiöt sijaitsivat rinteessä, eivät sen laella. Erityisesti koska esihistoriallista ajoitusta ei voitu tutkimusten yhteydessä selkeästi sulkea pois, on luokiteltu määritelty muinaisjäännökseksi.

10.6.2020

Tarkkuusinventoinnissa kartoitettiin selvitysalueen rökkiöt sekä pyrittiin selvittämään niiden ajoitusta ja tarkempaa käyttötarkoitusta. Kohteen kartoitus onnistui, mutta alueelle tehdyissä muissa tutkimuksissa ei saatu tarkempaa lisäselvyyttä kohteen luonteesta tai ajoituksesta.

Laajemman alueen avaaminen kaivaustutkimuksin todennäköisesti selkeyttäisi kohteen luonnetta ja ajoitusta sekä sitä kautta merkitystä. Inventointia voitaisiin täydentää koetutkimuksella, jossa voitaisiin kasvillisuuden poistolla varmentaa mahdolliset rakenteet myöhemmän maankäytön vaiheista sekä mahdollisesti avata laajempia kaivausalueita, johon kuluisi mahdollisesti osa rökkiöistä sekä niitä ympäröivää kivistä maastoa.

Tehdyn inventoinnin perusteella Lielahdenkatu nimistä kohdetta voidaan pitää muinaisjäännöskohteena. Eriyisesti ajoituksen epävarmuuden vuoksi kohteella suositellaan tehtävän lisätutkimuksia. Kohteen rajaus on esitetty kartassa 8 ja alla olevassa kartassa 10.

Kartta 10. Kohteen Lielahdenkatu ehdotettu rajaus. MK 1 : 10000.

Rajaus on osoitettu punaisella. Rajauksen sijainti on kuvailtu edellä tekstissä.

10.6.2020

9 Lähteet

Alanen, T. & Kepsu, S (toim.) 1989. Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805. Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia 505.

Honka-Hallila, Helena 1996. Ylöjärvi 1869-1994. Jyväskylä

Seppänen Jouko 2013: Lentävänniemi 2706-9 Historiatarkastelu ja rakennusinventointi. Pdf tiedosto.

Tampereen kantakaupungin ympäristö- ja maisemaselvitys. 2008. Tampereen kaupunki.

Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1979-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen. 2010. Pöyry Environment Oy & Tampereen kaupunki.

Uotila, Kari & Lehto, Heli 2016: Rauma. Ellinniitty. Arkeologiset tutkimukset vuonna 2015. Muuritutkimus ky.

Kartat:

Pohjakartat ja ilmakuvat: Tampereen kaupungin WMS palvelu

Maanmittaushallitus:

Peruskartta 2123 09, v. 1953

Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen uudistusarkisto > Ylöjärvi > Kukkola; Kukkolan, Lielahden, Niemen, Pohtalan ja Possilan yksinäistalot sekä Siivikkalan kylä: tiluskartta ja asiakirjat 1763-1763 (H6:13/1-14)

Pitäjänpkartta:

Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Ylöjärvi (2123 09 la.* -/- -)

Senaatin kartasto:

Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Senaatin kartasto > [Pirkkala] (XIX-XX 22-23)

Kalmbergin kartasto:

Tampere, Messukylä, Kangasala, Sahalahti, Pirkkala, Lempäälä, Vesilahti, Orivesi

[Pohjois-Pirkkala]: [Pohjois-Pirkkalan kunta], 1928 (Helsinki : Maanmittaushallituksen kivipaino)

1928 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fd2015-00008561> FIN, N E